

دانشکده صدا و سیما - قم - گروه علوم ارتباطات اجتماعی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد MA - رشته ارتباطات

عنوان:

موانع پیام رسانی با رویکرد ارتباطی از منظر

قرآن کریم

استاد راهنما:

دکتر احمد زرنگار

استاد مشاور:

دکتر سید علی محمد آذربخش

نگارش:

مرتضی مطهری

دی ماه ۹۲

چکیده:

آنچه مسلم است این که دانش ارتباطات از اهمیت بسزایی برخوردار بوده و باید به موازات پرداختن به عناصر وارکان اصلی آن و آنچه این امر را تسهیل مینماید و مارا در امر ایجاد ارتباط یاری می‌رساند، به موانع موجود و آن چه در این مسیر ممکن است اختلال ایجاد نماید، پرداخته شود. این موانع ممکن است در هر یک از عناصر یک الگوی ساده ی خطی ارتباطی که عبارت است از فرستنده، مجرا(کانال) و گیرنده، دخالت نموده و مانع ارسال و دریافت مطلوب پیام گردد.

این دغدغه اساسی و به جا ذهن اندیشمندان علم ارتباطات و ارتباط گران را به خود مشغول داشته و به فراخور حال خود به آن پرداخته اند این نکته در ارتباطات دینی هم به چشم می‌آید و ارتباط گران دینی را به فکر فرو برده که چرا برخی از پیام‌های دینی به خوبی ارسال و دریافت نمی‌گردد. برای پاسخ گویی به این مسئله مناسب دیدم با رجعت به متون دینی و کاملترین مرجع آسیب شناسی ارتباطات انسانی یعنی کتاب نورانی و مقدس قرآن کریم که در کنار ارائه‌ی شاخص‌های یک ارتباط موفق با محتوا و مضامین متعالی، به موانع احتمالی موجود در عناصر سه گانه پرداخته، به تبیین این مسئله پردازم و این کتاب شریف را پایه‌ی اساسی تحقیق قرار دهم.

اختلالات احتمالی در سه حوزه قابل بررسی می‌باشد اما منبع یعنی وجود نازنین پیامبر اکرم(ص) با مقام والای عصمت از هر گونه نقص و کاستی عاری بوده و بحث ما در دو حوزه ی دیگر یعنی مجرا و دریافت متمرکز و برای نیل به این مقصود لازم بود که تمامی آیات شریفه قرآن و ترجمه‌های موجود و تفاسیری که رویکرد اجتماعی دارند مطالعه و پس از استخراج این عناصر اختلالی و دسته بندی آن‌ها به توصیف و تحلیل آن پرداخته شود. اما این عناصر به حدی متنوع و کاربردی بودند که لازم بود به آن پرداخته شود و این نکته کار را حجیم و ما را به آن سو سوق داد که به ذکر عناصر اهتمام بیشتر داشته و از تحلیل غیر ضروری بپرهیزم.

در حوزه‌ی مجرا با تیپ‌هایی از معارضین پیام‌های دینی برخورد میکنیم که برای اختلال در مجرا، از یک سری روش‌های مشترک همچون تکذیب، افتراء، انکار، استهزاء، اخافه و روش‌های اختصاصی هم چون اتیان سوگند دروغ، دعوت به زشتی، ایجاد خفقان (کفار) و تمسک به جبریت، تطمیع، نقل افسانه در مقابل جذابیت‌های پیام‌های قرآنی (مشرکین) و فریبکاری، کتمان حق، القای شبه (منافقین) و ایجاد انحراف، غلو و بزرگنمایی، درخواست‌های جاهلانه (اهل کتاب) بهره میگیرند. در حوزه‌ی دریافت هم تیپ‌های معارض دارای موانعی هستند که از دریافت پیام دینی محروم می‌گردند همچون ختم قلب، قساوت، غفلت (کفار) و خرافات گرای، ناسپاسی و کفران نعمت، تزیین اعمال (مشرکین) حسد، بیمار دلی، تزلزل، روح نفاق (منافقین) ضلالت و گمراهی، پایبندی به خیالات و اوهام، شانیت‌سازی کاذب (اهل کتاب). همچنین قرآن برای هر دو حوزه عناصر مرتفع سازی موانع را پیش بینی و بستر مطلوب تبادل پیام دینی را متعرض شده است.

در این تحقیق شاهد آن بودیم که اختلال مجرا توسط روش‌های مشترک و اختصاصی بر اثر متغیرهای زمان و مکان و اقتضائات خاص متفاوت گشته و هر عنصر اختلالی متناسب با شرایط انتخاب شده و این تفاوت را در آیات مکی و مدنی نظاره‌گر هستیم. هر ارتباط‌گری لازم است برای ایجاد یک ارتباط موفق این موانع را لحاظ و راهکار مقابله با آن رافرا گیرد.

واژگان کلیدی:

پیام رسانی، موانع پیام رسانی، کانال (مجرای تبادل پیام)، اختلال (پارازیت)، ارتباط گر دینی.

فهرست

فصل اول: کلیات تحقیق.....	Error! Bookmark not defined.
۱- طرح مسئله.....	Error! Bookmark not defined.
۲- ضرورت و اهمیت تحقیق:.....	Error! Bookmark not defined.
۳- اهداف تحقیق:.....	Error! Bookmark not defined.
۴- سؤالات تحقیق:.....	Error! Bookmark not defined.
۵- فرضیات تحقیق:.....	Error! Bookmark not defined.
۶- تعریف مفاهیم:.....	Error! Bookmark not defined.
پیام رسانی.....	Error! Bookmark not defined.
موانع پیام‌رسانی (اختلال):.....	Error! Bookmark not defined.
کانال (مجرای تبادل پیام).....	Error! Bookmark not defined.
مجرا (حامل) ارتباط.....	Error! Bookmark not defined.
پارازیت (نوفه) ارتباط-.....	Error! Bookmark not defined.
ارتباط‌گر دینی:.....	Error! Bookmark not defined.
۷- کاربردهای تحقیق:.....	Error! Bookmark not defined.
الف: مدیران و سیاست‌گذاران سازمان صدا و سیما.....	Error! Bookmark not defined.
ب: برنامه‌سازان:.....	Error! Bookmark not defined.
ج: پژوهشگران و مبلغان:.....	Error! Bookmark not defined.
فصل دوم: مروری بر پیشینه‌ی تحقیق:.....	Error! Bookmark not defined.
الف: منابع داخلی:.....	Error! Bookmark not defined.
پایان نامه‌ها.....	Error! Bookmark not defined.
زمینه‌ها و موانع ایمان از منظر قرآن.....	Error! Bookmark not defined.
دیدگاه‌های قرآن درباره‌ی هدایت انسان‌ها.....	Error! Bookmark not defined.
زمینه‌های فهم قرآن کریم در سیره معصومین(ع).....	Error! Bookmark not defined.
مقالات.....	Error! Bookmark not defined.
آفات و موانع شناخت حقایق از دیدگاه قرآن.....	Error! Bookmark not defined.
موانع فهم قرآن.....	Error! Bookmark not defined.
موانع فهم و درک حقایق قرآن.....	Error! Bookmark not defined.
ب: منابع خارجی.....	Error! Bookmark not defined.
۳- چارچوب نظری تحقیق:.....	Error! Bookmark not defined.
الف: نظریه‌ی مک‌لوهان:.....	Error! Bookmark not defined.
ب: اشاعه‌ی نوآوری‌ها:.....	Error! Bookmark not defined.
ج: نظریه‌ی ریاضی ارتباطات:.....	Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.	الگوی شأنن و ویوور:
Error! Bookmark not defined.	اختلال، پارازیت.
Error! Bookmark not defined.	آنتروپی و حشو.
Error! Bookmark not defined.	تلفیقی از سه نظریه و ارائه الگوی جدید:
Error! Bookmark not defined.	فصل سوم: روش تحقیق.
Error! Bookmark not defined.	۱- روش گردآوری اطلاعات:
Error! Bookmark not defined.	۲- ابزارگردآوری اطلاعات:
Error! Bookmark not defined.	۳- روش تحقیق:
Error! Bookmark not defined.	۴- جامعه آماری:
Error! Bookmark not defined.	۵- تعداد و روش نمونه گیری:
Error! Bookmark not defined.	۶- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات:
Error! Bookmark not defined.	۷- چرایی و چگونگی:
Error! Bookmark not defined.	۸- روایی و پایایی:
Error! Bookmark not defined.	فصل چهارم: یافته‌های تحقیق.
Error! Bookmark not defined.	۱- یافته‌های تحقیق:
Error! Bookmark not defined.	۲- فرایند ارتباطات:
Error! Bookmark not defined.	ارتباطات انسانی:
Error! Bookmark not defined.	ب: عوامل ارتباطات
Error! Bookmark not defined.	ج: اجزای ارتباطات
Error! Bookmark not defined.	۳- مجرا:
Error! Bookmark not defined.	الف: نقش مجرا در فرایند ارتباط:
Error! Bookmark not defined.	ب: اهمیت مجرا در فرایند ارتباط دینی:
Error! Bookmark not defined.	ج: ویژگی‌های مجرا در فرایندهای ارتباط دینی:
Error! Bookmark not defined.	د: عوامل اختلال آفرین در مجرای ارتباطی:
Error! Bookmark not defined.	ه: عوامل اختلال آفرین در مجرای ارتباط دینی.
Error! Bookmark not defined.	۱- کفّار
Error! Bookmark not defined.	الف: روش های عمومی.
Error! Bookmark not defined.	ب: روش های اختصاصی.
Error! Bookmark not defined.	۲- مشرکین:
Error! Bookmark not defined.	الف: روش های عمومی:
Error! Bookmark not defined.	ب: روش های اختصاصی.
Error! Bookmark not defined.	۳- منافقین:
Error! Bookmark not defined.	الف: روش های عمومی.

ب:روش های اختصاصی.....Error! Bookmark not defined.

۴- اهل کتاب:.....**Error! Bookmark not defined.**

الف:روش های عمومی.....Error! Bookmark not defined.

ب:روش های اختصاصی.....Error! Bookmark not defined.

۴- پارازیت:.....**Error! Bookmark not defined.**

الف:نقش پارازیت در فرآیند ارتباط:.....Error! Bookmark not defined.

ب: عوامل اختلال در فرآیند ارتباط:.....Error! Bookmark not defined.

ج: عوامل اختلال در فرآیند ارتباط دینی:.....Error! Bookmark not defined.

د: تیپ‌شناسی عوامل انسانی در ایجاد اختلال در پیام‌های دینی:.....Error! Bookmark not defined.

ه: هدف عوامل اختلال در فرآیند ارتباط:.....Error! Bookmark not defined.

و: هدف عوامل اختلال در فرآیند ارتباط دینی:.....Error! Bookmark not defined.

۵- گیرنده(دریافت):.....**Error! Bookmark not defined.**

الف:نقش و اهمیت گیرنده در فرآیند ارتباط:.....Error! Bookmark not defined.

ب: تیپ شناسی مخاطب در فرآیند ارتباط:.....Error! Bookmark not defined.

ج: سنخ شناسی مخاطب در فرآیند ارتباط دینی:.....Error! Bookmark not defined.

د: عوامل مؤثر در دریافت پیام در فرآیند ارتباط:.....Error! Bookmark not defined.

۱- الگوی دو مرحله‌ای لازاراسفلد.....**Error! Bookmark not defined.**

۲-مطلوب بودن فضای تبادل.....**Error! Bookmark not defined.**

ه: عوامل اختلالی ناشی از گیرنده در فرآیند ارتباطی:.....Error! Bookmark not defined.

۱- در ارتباطات کلامی.....**Error! Bookmark not defined.**

۲- در ارتباطات غیر کلامی.....**Error! Bookmark not defined.**

و: عوامل اختلالی ناشی از دریافت کننده در فرآیند ارتباط دینی:.....Error! Bookmark not defined.

الف: موانع دریافت در کفّار:.....**Error! Bookmark not defined.**

موانع تصریح شده در قرآن کریم.....Error! Bookmark not defined.

ب:موانع دریافت در مشرکین:.....**Error! Bookmark not defined.**

موانع منصوص.....Error! Bookmark not defined.

ج: موانع دریافت در منافقین.....**Error! Bookmark not defined.**

موانع مذکور در قرآن.....Error! Bookmark not defined.

د: موانع دریافت در اهل کتاب:.....**Error! Bookmark not defined.**

موانع های مذکور در قرآن.....Error! Bookmark not defined.

ه: موانع دریافت در میان مخاطبین قرآن تحت عنوان کلی الناس، اکثرالناس، انسان و **Error! Bookmark not defined.**

موانع یاد شده در قرآن.....Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.	فصل پنجم: نتیجه گیری
Error! Bookmark not defined.	پاسخ به سؤال اصلی:
Error! Bookmark not defined.	پاسخ به سوال فرعی:
Error! Bookmark not defined.	عوامل اختلال آفرین درحوزهی دریافت ومجرا:
Error! Bookmark not defined.	الف: عوامل اختلال آفرین حوزهی مجرا
Error! Bookmark not defined.	ب: عوامل اختلال آفرین حوزهی دریافت
Error! Bookmark not defined.	راهکارها
Error! Bookmark not defined.	الف: راهکارهای قرآنی برای خنثی نمودن پارازیت ناشی از مجرا:
Error! Bookmark not defined.	ب: راهکارهای قرآنی برای خنثی نمودن پارازیت ناشی از دریافت:
Error! Bookmark not defined.	ج: بسترهای لازم برای تبادل مطلوب پیام:
Error! Bookmark not defined.	د: راهکارهایی برای استفادهی رسانهی ملی:
Error! Bookmark not defined.	۱-توجه به عوامل ایجاد اختلال و راهکارهای مقابله با آن در قرآن کریم.
Error! Bookmark not defined.	۲-توجه به رسالت رسانه ی دینی مذکور در قرآن.....
Error! Bookmark not defined.	منابع